

МОДЕЛЬ СИСТЕМИ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ

Заневська Л.Г., Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. Роботу присвячено моделюванню однієї з головних форм активної рекреації — спортивно-оздоровчого туризму. Метою роботи є визначення елементів моделі спортивно-оздоровчого туризму. Завдання дослідження: збирання статистичних даних туристичної галузі; виявлення складових системи світового туристичного комплексу; дослідження елементів системи спортивно-оздоровчого туризму. Методи дослідження: моделювання, контент-аналіз, Інтернет пошук, опрацювання статистичних даних та літературних джерел. Виявлено та описано елементи моделі спортивно-оздоровчого туризму та визначено їх складові.

Ключові слова: спортивно-оздоровчий туризм, модель, система.

Постановка проблеми. Життя в сучасному постіндустріальному суспільстві вимагає напруження фізичних та душевних сил. Люди багато працюють, мало відпочивають, ведуть малорухливий спосіб життя. Це негативно позначається на самопочутті та продуктивності праці. Відпочинок на природі, туристичні походи, рекреаційні поїздки та прогулянки — це ефективний спосіб відновити сили, покращити своє здоров'я.

Активні види відпочинку користуються популярністю у всьому світі. Сучасний європейський туризм живе і розвивається за універсальними законами і опирається на величезний потенціал туристичної галузі. Чітка організація всіх технологічних циклів, високий рівень інформатизації суміжних галузей (банківської, транспортної, готельної, музейної, охоронної) значно знижують функціональні навантаження на засоби інформатизації туризму й разом з тим принципово підвищує ефективність їх використання.

За такими ж універсальними законами повинна розвиватися туристична галузь України, тим більше, що Україна стала членом Всесвітньої туристичної організації та активно стає повноправним членом Світової організації торгівлі. Перед країною постає завдання перебудови всіх галузей народного господарства. Туристична галузь — це важлива складова народного господарського комплексу держави. Спортивно-оздоровчий туризм — це соціально важливий сегмент туристичної галузі України. Обрання адекватної моделі розвитку спортивно-оздоровчого туризму є однією з важливих проблем розбудови туристичної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практично значимі розробки моделей функціонування туристичної галузі з'явилися у 70-х роках минулого століття й були викликані потребами інтенсивного розвитку цієї сфери діяльності людини [8]. Перш за все — це моделі прогнозування, побудовані на методах аналізу часових рядів, на основі яких проаналізовано залежність інтенсивності ту-

ризму від факторів сезонності [6]. Баттелевський науково-дослідницький центр у Женеві створив одну з найбільш досконалих причинно-наслідкових моделей прогнозування потоків міжнародного туризму [4]. Традиційні потокові моделі розроблені з врахуванням суб'єктивних (якісних) даних і демонструють ефективність пошуку узгодженого групового рішення [9]. Для всебічного планування туризму в країні, що розвивається, було запропоновано модель змішаного типу цілочисельного програмування, цільова функція якої відобразила внесок іноземної валюти, що надходить внаслідок іноземного туризму, у загальний чистий прибуток [5]. Вдала спроба використання моделі прийняття рішень для організації дозвілля була покладена в основу розробки стратегії капіталовкладень у сферу туризму [7]. Розглянуто основні концепції моделювання на основі теорії алгоритмів методом групового урахування аргументів, як індуктивного методу самоорганізації пошуку єдиної оптимальної моделі при неточних даних [1].

Метою роботи є визначення елементів моделі спортивно-оздоровчого туризму.

Завдання дослідження: збирання статистичних даних туристичної галузі; виявлення складових системи світового туристичного комплексу; дослідження елементів системи спортивно-оздоровчого туризму.

Методи дослідження: моделювання, контент-аналіз, Інтернет пошук, опрацювання статистичних даних та літературних джерел, методи математичної статистики.

Результати та їх обговорення. Нами були запропоновані загальні підходи до моделювання системи інформаційного забезпечення рекреаційно-туристських заходів [2]. Якщо звернутися до динаміки та головних тенденцій розвитку в'їзного туризму в Україні, то побачимо, що у 2006 р. темп приросту потоків становив 7 % за рік. Україну відвідали майже 19 млн. іноземних туристів. Згідно з довідкою про основні тенденції розвитку туризму

Дані в'їзного туризму в Україну за 2006 рік

Вид	Кількість (тис. осіб)	Питома частка %	Зміна за рік (тис. осіб)
Службовий, діловий туризм, навчання	1 041,4	5,5	+1,4
Відпочинок, релігійний туризм, культурний та спортивний обмін	1 260,0	6,7	-874,0
Приватний туризм, інше	16 598,9	87,8	+2 142,1
Разом	18 900,3	100	1 269,5

в Україні у 2006 р. [10] структура в'їзного потоку за метою подорожі наведена в таблиці.

Зі статистичних даних видно, що суттєво зменшився потік відпочивальників, обсяги релігійного туризму, культурного та спортивного обміну. Отже, в'їзний туризм розвивається досить невисокими темпами. Спортивно-оздоровчий туризм є складовою в'їзного туризму. Загальні тенденції свідчать про недосконалість обраної моделі розвитку цього сегменту туризму.

Всесвітній туристичний комплекс розвивається за універсальними законами та існує завдяки ним; подібно до інших суспільних систем залежить від природних факторів. Для обрання правильного гармонійного шляху розвитку спортивно-оздоровчого туризму у відповідності до законів, які діють у всьому світі, слід визначити елементи моделі спортивно-оздоровчого туризму.

Світова туристична система складається із чотирьох підсистем, що за логікою є справедливим і для України. До елементів підсистем належать [3]:

1. Основні елементи:
 - природні особливості регіону;
 - культурні особливості регіону;
 - спеціально створені об'єкти та структури.
2. Другорядні елементи:
 - система транспортного обслуговування;
 - система харчування та готельного обслуговування;
 - розважально-видовищна сфера;
 - система роздрібної торгівлі;
 - послуги гідів.
3. Організаційні елементи:
 - організація планування та управління;
 - реклама та інформація;
 - організація маркетингу.
4. Елементи попиту:
 - туристичні агенції;
 - організатори поїздок;
 - індивідуальні туристи;
 - організатори одноденних екскурсій.

Спортивно-оздоровчий туризм цілком і повністю залежить від природних особливостей регіону,

в якому відпочивають туристи. Природа визначає вибір виду туризму або способу відпочинку. Культурні особливості регіону — це один з важливих чинників, які спонукають людей проводити свій відпочинок у подорожах та духовно збагачують світогляд. Створені для відпочиваючих туристичні готелі, бази відпочинку, різноманітні рекреаційно-туристичні комплекси допомагають проводити час комфортно й цікаво.

Звичайно всі елементи моделі повинні бути пов'язані між собою, доповнювати один одного. Тому другорядні елементи моделі цілком і повністю залежать від основних. Система транспортного обслуговування — це важлива складова моделі, тому що доставка туристів до місця подорожі або рекреації це необхідна умова здійснення відпочинку. Туристи та відпочиваючі повинні десь харчуватися та проживати, і тут дуже важливим елементом моделі стає система харчування та готельного обслуговування, яка так само дуже тісно пов'язана із транспортною системою. Організація та проведення походу у спортивно-оздоровчому туризмі є необхідною складовою елементу, який носить назву розважально-видовищна сфера. Розважально-видовищна сфера тісно пов'язана із природними умовами, культурними особливостями регіону, інфраструктурою, тобто з основними елементами моделі. Для спортивно-оздоровчого туризму важливим елементом моделі є система роздрібної торгівлі, послуг гідів та інструкторів.

Організаційні елементи моделі фактично служать цементом, який з'єднує всі складові моделі в єдине ціле. Організація планування та управління проведення походів та відпочинку туристів — це відповідальна та досить складна частина реалізації моделі, яка повинна опиратися на таку важливу складову, як інформаційне забезпечення та реклама. Відповідно вдало проведений маркетинг довершує успіх функціонування всіх організаційних елементів моделі.

Попит на відповідні послуги туризму — це необхідний елемент моделі. Туристичний та рекреаційний відпочинок користується попитом у туристичній

Рисунок. Структурна схема основних елементів моделі спортивно-оздоровчого туризму

тичних агенцій, які надалі реалізують путівки на туристичні бази та бази відпочинку. Індивідуальні туристи, подорожуючи, стають важливою складовою моделі, бо користуються транспортом, магазинами, відпочивають на лоні природи, відвідують музеї, користуються послугами гідів та інструкторів, відвідують заклади громадського харчування та живуть у готелях. На жаль, на території України не дуже розповсюджена така важлива складова моделі, як індивідуальна організація відпочинку. Але у Львівській, Івано-Франківській та Тернопільській областях зроблені важливі кроки для розвитку сільського туризму, що в свою чергу породило відповідний попит.

Нами розроблено інформаційну модель туристського походу [2], в якій відображено та описано такі важливі складові підсистеми «Основні елементи спортивно-оздоровчого туризму» як природні та культурні особливості регіону, соціально створені об'єкти та структури. Створено навчальний матеріал з інформаційного забезпечення «Основних елементів спортивно-оздоровчого туризму», за такими тематичними модулями: «Пошук інформації для розробки маршруту туристського походу»; «Інформаційні ресурси регіону, в якому планується похід».

Інформаційне забезпечення елемента підсистеми «Природні особливості регіону» реалізовано через наступні складові модулів: інформація природничого характеру (рослинний і тваринний світ, ландшафти); інформація щодо загальної характеристики місцевості; інформація про природні місця походу; Інтернет-прогноз погоди на похід; інформа-

ція про екологічну ситуацію (зокрема, радіаційну) на маршруті походу; використання електронних мап у плануванні і проведенні походу; інформація про дороги, стежки, складні ділянки походу.

Інформаційне забезпечення елемента підсистеми «Культурні особливості регіону» реалізовано через такі складові модулів, як інформація про культурно-етнічні, релігійні місця походу.

Інформаційне забезпечення елемента підсистеми «Соціально створені об'єкти та структури» реалізовано через такі складові модулів: Інтернет ресурси з інформацією про походи, які проводилися раніше в районі планованого маршруту; інформація про місця для нічлігів, привалів, днівок; інформація про населені пункти, медичні заклади, способи евакуації з походу, бази.

Таким чином, нами окреслено складові підсистеми «Основні елементи спортивно-оздоровчого туризму», які повинні стати органічними цеглинками майбутньої моделі спортивно-оздоровчого туризму України. На схемі показано, як пов'язані між собою ці елементи (рисунок).

Висновки

- Сформульовано наукову задачу моделювання системи спортивно-оздоровчого туризму відповідно до універсальних законів, які склалися у світовому туризмі й передбачають створення необхідної структури галузі.
- Визначено складові основних елементів системи спортивно-оздоровчого туризму, до яких нале-

житть рослинний, тваринний світ, ландшафти, погода, екологічна ситуацію, дороги, стежки, складні ділянки (природні особливості регіону); культурні, етнічні, релігійні місця (культурні особливості регіону); населені пункти, місця для нічлігів, днівков, привалів, медичні заклади, бази (спеціально створені об'єкти та структури).

- Елементи моделі спортивно-оздоровчого туризму потребують вивчення та наукового аналізу з метою розробки необхідних компонентів кожного з них.

Список літератури

1. *Вошик Н.Я., Кусий Н.Л.* Застосування МГУА для моделювання складних систем і процесів / Інформатизація рекреаційної та туристичної діяльності: перспективи культурного та економічного розвитку: Зб. наук. пр. — Трускавець: ДНДІП, НВМ Поліграфічного т-му УАД, 2003. — С. 89—92.
2. *Заневська Л.Г.* Моделювання системи інформаційного забезпечення рекреаційно-туристських заходів // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 8. — С. 37—40.
3. *Хуберт К.* Холистическая сущность туризма // Теор. и практ. физ. культ. — М., 2000, № 8. — С. 53—54.
4. *Armstrong C. W.G.* International tourism: coming or going // *Futures*. — 1972. — June. — P. 115-125.
5. *Barbur J., Arbel A.* A comprehensive approach to the planning of the tourist industry / ORSA-TIMS Joint National Meeting. San Juan, Puerto Rico — 1974, October, 16—18.
6. *Baron M., Shechter N.* Simultaneous determination of visits to a system of outdoor recreation parks with capacity limitation // *Regional and Urban Economics*. — 1973. — Vol. 3. No. — 4. — P. 327—359.
7. *Gearing C.E.* Establishing a measure of touristic attractiveness // *Journal of Travel Research*. — 1974. — Vol. XII. — No. 4. — P. 1-8.
8. *Moder J.J., Elmaghraby S.E.* Models and applications. — New York: Van Nostrand Reinhold, 1978.
9. *Var T.* *Outdoor recreation and travel research: Present and future / Annual Travel Research Association conference. San Diego, California, 1975, September 10.*
10. <http://www.tourism.gov.ua>.

Надійшла до редакції 29.05.2008

Заневская Л.Г. Модель системы спортивно-оздоровительного туризма.

Работа посвящена моделированию одной из главных форм активной рекреации – спортивно-оздоровительного туризма. Целью исследования было определить элементы модели спортивно-оздоровительного туризма. Задачами исследования было: сбор статистических данных туристической отрасли; выявление составных системы мирового туристического комплекса, исследование элементов системы спортивно-оздоровительного туризма. Методы исследования: моделирование, контент-анализ, Интернет поиск, обработка статистических данных и литературных источников. Определены и описаны элементы модели спортивно-оздоровительного туризма и их составляющие.

Ключевые слова: спортивно-оздоровительный туризм, модель, система.

Zanevska L.H. Model of the system of sport and healthy tourism.

The work is dedicated to modelling in one of the main forms of the active recreation, i.e. to the sport and healthy tourism. The aim of the work is to determine elements of the sport and healthy tourism. The problems of the research are to collect statistical data of the tourist branch; to find out of components of the system of world tourist complex; investigation of the sport and healthy tourism. The methods of the research are modelling, content analysis, Internet searching, elaboration of statistical data and literature resources. Elements of the model of the sport and healthy tourism and their components are indicated and described.

Key words: sport and healthy tourism, modell, system.